

บทที่ 2

แนวคิดในการควบคุมเจ้าพนักงานในการนำส่วนของร่างกายไปตรวจ

การที่รัฐจะใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหาได้นั้น ก็ต้องสามารถดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ แนวคิดที่มีบทบาทต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาที่เป็นรากฐานของความยุติธรรม ได้แก่ หลักนิติธรรม (Rule of Law) ความหมายของหลักนิติธรรม คือ หลักแห่งกฎหมายที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และยอมรับนับถือสิทธิเสรีภาพแห่งมนุษย์ในทุกแง่มุม รัฐต้องให้ความอารักขามนุษย์ให้พ้นจากลัทธิทรราชย์ หากมีข้อพิพาทใดๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะระหว่างรัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน ศาลยุติธรรมเท่านั้นที่มีอำนาจอิสระและเด็ดขาดในการตัดสินข้อพิพาทนั้นตามกฎหมายของบ้านเมือง¹

2.1 แนวคิดในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1. ความหมายของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

“สิทธิ” (Right) หมายถึง อำนาจที่มีกฎหมายรับรอง คุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน หรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตร่างกาย กล่าวคือ สิทธิเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่น หรือหลายคนกระทำการ หรือละเว้นการกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน²

“สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ถือว่าเป็น “สิทธิตามกฎหมายมหาชน” (das subjective oeffentliche recht) หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตาม

¹ ฉานินทร์ กรัยวิเชียร , “บทบรรณาธิการ”, บทบัญญัติ เล่มที่ 20 ตอน 3 (กรกฎาคม 2505) , น. 767

² วรพจน์ วิศรุตพิชัย, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, พิมพ์ครั้งที่ 2 , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543) น. 21.

รัฐธรรมนูญของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญยังหมายถึงรวมถึงการให้หลักประกันในเชิงสถาบัน (die institutionellen garantien) ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลต่อรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญสิ่งที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติ³

“เสรีภาพ” (Liberty) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น อันเป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง ดังนั้น เสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) ซึ่งอำนาจนี้บุคคลย่อมสามารถเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเองตามใจปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง⁴

จะเห็นได้ว่า สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นจะคล้ายกันในแง่ที่ว่าต่างเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้บุคคล แต่ต่างกันที่ว่าสิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในการความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการ แต่เสรีภาพกลับเป็นอำนาจของบุคคลนั้นที่มีอยู่เหนือตนเอง ในการตัดสินใจ โดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะ และเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าดังกล่าวโดยไม่จำกัดคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือ คุณสมบัติอื่นๆของบุคคล เพื่อให้มนุษย์มีอิสระในการพัฒนา และรับผิดชอบตนเองโดยถือว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นคุณค่าที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ ซึ่งประกอบด้วยรากฐานอันเป็นสาระสำคัญ 2 ประการ คือ สิทธิในชีวิตร่างกาย และสิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค⁵

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” เป็น

³บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543 , น. 47.

⁴วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. เพ็ญอ้าง, เชิงอรรถที่ 2 น. 22

⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ, เพ็ญอ้าง เชิงอรรถที่ 3, หน้า 85.

การวางหลักทั่วไปอันเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของรัฐที่ให้ความรับรอง คุ่มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ก่อให้เกิดความผูกพันต่ออำนาจรัฐ โดยถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นตัวกำหนดและเป็นตัวจำกัดวัตถุประสงค์ และภาระหน้าที่ของรัฐ มาตรา 26 บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” เป็นการมุ่งหมายให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องผูกพันให้ความคุ้มครองในการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ โดยองค์กรผู้ใช้อำนาจของรัฐจะไม่กระทำการใดๆ ในลักษณะที่จะเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล มาตรา 28 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” มาตรา 29 วรรคแรกบัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญของไทยฉบับปัจจุบันนี้ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด ย่อมมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าของความเป็นคน รัฐย่อมจะคุ้มครองเสมอกัน

ดังนั้น เมื่อมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน การแสวงหาความจริงโดยกระบวนการของการแสวงหาพยานหลักฐานจะต้องไม่ทำลายคุณค่าศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การค้นหาความจริงหรือการพิสูจน์ความจริงจึงต้องเป็นการได้มาโดยชอบ ไม่ใช่ได้มาด้วยวิธีการทรมาน ขู่เข็ญ ช่มชู้ ต้องไม่ล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ตามหลักที่ว่า “บุคคลพึงได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด” (presumption of Innocent) การแสวงหาพยานหลักฐานจึงต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ถึงแม้วิธีการจะเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนบ้างก็ตาม แต่เพื่อความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยของบุคคลในสังคมทำให้ต้องมีกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายได้

2.2 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในร่างกายของประชาชน (สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับเอาส่วนของร่างกายไปตรวจโดยไม่ได้รับความยินยอม)

ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จากร่างกายของบุคคลนั้น เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคลในชั้นสอบสวน เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานลงโทษบุคคลที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย แต่การกระทำดังกล่าวเป็นการรบกวนร่างกายของบุคคล (ประชาชน)

คือ เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายของบุคคลที่เป็นสิทธิส่วนตัว การแสวงหาพยานหลักฐานดังกล่าว ต้องกระทำภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 32 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

การแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล จะต้องกระทำโดยมีเหตุอันสมควร และต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของรัฐมากกว่าของเอกชน รัฐจึงมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายได้⁶ ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ รัฐมีหน้าที่ต้องระมัดระวัง 2 ประการ คือ ระมัดระวังมิให้ความยุติธรรมที่ผิดพลาดเกิดขึ้น และ ระมัดระวังมิให้การดำเนินคดีอาญาก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ถูกกล่าวหาเกินความจำเป็น การดำเนินคดีอาญาของรัฐมิได้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และ รักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในสังคม ซึ่งการกระทำเพื่อค้นหาความจริงต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นด้วย

⁶ ยุพาภรณ์ วงศ์วิกรานต์, “การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”. (สารนิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2546), น. 42.

ในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคลในชั้นของพนักงานสอบสวนนั้น อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่น การเจาะเลือดจากร่างกาย การตรวจร่างกายของบุคคลเพื่อพบบพยานหลักฐาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การกระทำดังกล่าวจะชอบด้วยกฎหมายเมื่อการละเมิดนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมาย แบ่งพิจารณาได้ดังนี้⁷

1) กฎหมายที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพต้องมีความชัดเจน คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถทำได้เท่าที่กฎหมายกำหนดและต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น ตามมาตรา 131/1 นั้นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกตรวจ เจ้าหน้าที่จึงทำการตรวจเพื่อหาพยานหลักฐานนั้นได้ เป็นต้น

2) การละเมิดสิทธิและเสรีภาพจะทำได้เฉพาะเท่าที่กฎหมายให้อำนาจและภายใต้ขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น

ดังนั้น ในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคลนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐทำได้ภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในกฎหมายด้วย ซึ่งขอบเขตดังกล่าวก็เป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) คือการประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ 217 A (III) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน ในการจับ ควบคุม คุมขัง ของเจ้าพนักงาน ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาพยานหลักฐานมีดังนี้

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรีและเท่าเทียมกัน ทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิทุกคน ได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง

ข้อ 3 บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีธรรมและในความมั่นคงแห่งร่างกาย

⁷ อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ และ บรรเจิด สิงคะเนติ . “การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์, 2544), น. 265-271.

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือห้ามเกียรติมิได้

ดังนั้นประเทศต่างๆที่จะออกกฎหมายที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตั้งแต่การตรวจ การค้น จับกุม คุมขัง ซึ่งเป็นการกระทบต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ความปลอดภัยในการดำรงชีวิตมิได้ ขอบเขตอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐ ในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา จะต้องเคารพหลักเกณฑ์ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การฝ่าฝืนถือว่าละเมิดกฎหมายอาจเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ชอบ เว้นแต่การกระทำมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และมีเหตุอันควร

พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นสิ่งที่ยืนยันสนับสนุนข้ออ้างที่มุ่งถึงสิ่งที่บ่งถึง หรือช่วยให้บังความเท็จและความจริงที่คู่ความทุ่มเถียงกัน⁸ ดังนั้น พยานหลักฐานจึงหมายถึง สิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้าง ในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง หรือคดีอาญา ทั้งโจทก์และจำเลยสามารถกล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่างๆมาในคำฟ้อง คำให้การ เพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาและข้อแก้ตัวของตน ข้อเท็จจริงต่างๆเหล่านี้ย่อมจะตรงข้ามและขัดแย้งกันบ้าง หากกระบวนการพิจารณาจบสิ้นแล้ว ศาลย่อมไม่สามารถจะชี้ขาดได้ว่าฝ่ายใดถูกหรือผิด เพราะศาลไม่มีทางจะทราบได้ว่าฝ่ายใดพูดเท็จ ฉะนั้นคู่ความแต่ละฝ่ายจึงมีหน้าที่จะต้องหาทางพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างของตนให้ศาลเชื่อ ซึ่งได้แก่การนำเอาพยานหลักฐานมาแสดงยืนยันข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้าง

พยานหลักฐานที่ได้จากร่างกายผู้ต้องหา หมายถึง สิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงของผู้ต้องหาซึ่งมาจากสิ่งหนึ่งที่อยู่ในร่างกาย หรือสิ่งที่ขับออกมาจากร่างกาย หรือสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของอวัยวะ ในการดำเนินคดีอาญาซึ่งสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างของคู่ความทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหา และข้อแก้ตัวของตน สามารถแยกออกได้ดังนี้

1) พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจภายนอกร่างกาย ได้แก่ การตรวจบาดแผล การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ หรือ ลายเท้า เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เกิดจากส่วนของร่างกาย ซึ่งถือเป็นพยานวัตถุ อันเป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีอาญา

⁸ ยิ่งศักดิ์ กฤษณะจินดา, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น. 2

2) การตรวจภายในร่างกาย หมายถึง การดำเนินการโดยการรบกวนร่างกายเพื่อนำส่วนของร่างกาย รวบรวมเป็นพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นวิธีที่จะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และการดำเนินการตรวจภายในร่างกายจะต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดนั้น ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะดังนี้

2.1 การตรวจโดยการเจาะเลือด สารคัดหลั่ง และสิ่งที่ขับออกจากร่างกาย (fluid from body) ได้แก่ เลือด ลมหายใจ ปัสสาวะ น้ำลาย น้ำอสุจิ เป็นต้น

2.2 การตรวจจากส่วนอวัยวะ (part taken from body) ได้แก่ เส้นขน เส้นผม เล็บ เป็นต้น

การตรวจด้วยบุคคลจะกระทำโดยผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นความจริงสามารถพิสูจน์และตรวจสอบได้ พยานหลักฐานที่ได้มาจึงถือว่าเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (Science of Evidence) ซึ่งถือเป็นพยานวัตถุ จึงมีความน่าเชื่อถือมาก แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคดี จึงจะเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้⁹

พยานวัตถุ คือ สิ่งที่มีรูปร่างใดๆ ซึ่งรวมตลอดถึงคนที่มีชีวิตและศพ ที่สามารถมีผลต่อความเห็นของศาลด้วยการมีอยู่ของสิ่งนั้น ที่ตั้งของสิ่งนั้น หรือสภาพของสิ่งนั้น นอกจากนี้ พยานวัตถุยังหมายรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นที่ปรากฏให้รับรู้ได้ด้วย เช่น ลักษณะของการจราจรของรถยนต์ ถนน ทางแยกใดทางแยกหนึ่ง การรับรู้พยานวัตถุอาจรับรู้ได้โดยสัมผัสทุกทาง ซึ่งพยานวัตถุอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) พยานวัตถุที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้โดยตรง ซึ่งมุ่งถึงวัตถุสำคัญแห่งความผิด อันเป็นข้อลงโทษจำเลยได้ เช่น มีดของกลาง เส้นขนในที่ลับ น้ำตาลเมา อาวุธปืน ธนบัตรปลอม เป็นต้น

2) พยานวัตถุที่เป็นแต่พยานเหตุผลแวดล้อมกรณี ซึ่งเป็นพยานประกอบเท่านั้น ไม่อาจใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงได้โดยตรง เช่น มีดที่เปื้อนเลือดวางใกล้ศพ ก็ไม่แน่ว่าเป็นมีดที่ใช้ฆ่าหรือไม่

นอกจากพยานหลักฐานที่นำมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้ว ยังมีความจำเป็นจะมุ่งหาพยานหลักฐานที่ได้จากที่เกิดเหตุ และพยานหลักฐานที่ได้จากร่างกายผู้ต้องหา (รวมถึงกรณี จะลงโทษผู้กระทำ

⁹ ศิริรินทร์ อินทวิชะ, “การแสวงหาพยานหลักฐานจากตัวผู้ถูกกล่าวหา : ศึกษาการตรวจตัวและการค้นตัวในการดำเนินคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548), น.7.

ผิดตามกฎหมายจราจร ในกรณีนี้ซึ่งโดยมีเครื่องมือที่มีแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด) ซึ่งต้องนำขบวนการทางวิทยาศาสตร์มาตรวจพิสูจน์ยืนยันความผิด ไม่ว่าจะเป็นการตรวจคราบเลือด น้ำอสุจิ ลายพิมพ์นิ้วมือ ผงหรือขน ขนและเส้นใยต่างๆ รอยเท้า โครงกระดูก รอยเครื่องมือต่างๆ (วัตถุที่คนร้ายใช้) ซึ่งการพิสูจน์หรือกระบวนการตรวจสอบที่ได้มาตรฐาน จะต้องเป็นการกระทำของผู้ตรวจพิสูจน์ผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ต้องเป็นสถานที่ตรวจสอบมาตรฐาน ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของภาครัฐ

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หมายถึงพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัย เช่น ในทางฟิสิกส์(Physics) ทางเคมีศาสตร์ (Chemistry) หรือทางชีววิทยา (Biology) โดยผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ ด้วยเหตุนี้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จึงมีน้ำหนักมาก และเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ(Reliability)¹⁰

ประเทศไทยได้นำความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานจากสิ่งที่อยู่ภายในร่างกายของผู้ต้องหามาใช้ในคดีอาญา และกระบวนการพิจารณาศาลก็ได้พัฒนาเข้าสู่โลกของเทคโนโลยีสมัยใหม่ นำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาคดีคดี กล่าวคือ ในชั้นพนักงานสอบสวน ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะเป็นเครื่องชี้ตั้งแต่ชั้นแรกว่า สมควรจะมีการสอบสวนดำเนินคดีอาญาในเรื่องนั้นหรือไม่ และหากมีการสอบสวนจะกำหนดกรอบแนวทางสอบสวนอย่างไรในชั้นอัยการก็มีน้ำหนักมากกว่าอัยการจะสั่งฟ้องคดีหรือไม่ และแม้ในชั้นศาลก็จะมีผลมากในการที่ศาลจะนำมาใช้ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งจากการศึกษาคำพิพากษาของศาลจะพบว่า มีคดีอาญาจำนวนมากที่ผลของคดีขึ้นอยู่กับรายงานการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์

ประเทศไทยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายหรือการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของผู้ต้องหาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131-132 และตามกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องทำภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจและ

¹⁰ ประมูล สุวรรณศร “พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์” บทบัณฑิตย เล่มที่ 25 ตอน 1 (มกราคม 2511), น.531.

เงื่อนไขที่บัญญัติเท่านั้น เพราะถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐทำนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ พยานหลักฐานที่ได้มาก็ไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษบุคคลนั้นได้

2.3 แนวคิดในการควบคุม การใช้อำนาจเจ้าพนักงานที่จะละเมิดสิทธิในร่างกาย โดยมี เหตุสมควร

การใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคลนั้น ไม่มีการควบคุมการใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานโดยองค์กรต่าง แต่สามารถควบคุมการใช้ อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐได้โดยบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจเอง ซึ่งการตรวจวัด ระดับแอลกอฮอล์การควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา และพระราชบัญญัติจราจรทางบก แบ่งได้ดังนี้

1) มีเหตุอันควรค้นและความจำเป็นในการตรวจค้น กรณีที่มีมูลเหตุอันสมควร เชื่อว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำหรือละเว้นกระทำอันเป็นความผิดอาญา หรือมีสิ่งของซึ่งมีไว้เป็น ความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ในการกระทำความผิดซุกซ่อนอยู่ ซึ่งตาม มาตรา 131/1¹¹ ก็ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทำได้เพียงความจำเป็นและสมควรจึงทำได้ ตัวอย่างเช่น นาย ก. ตกเป็นผู้ต้องหาวางข่มขืน นางสาว ข. ซึ่งพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องได้สุจิจากนาย ก. เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับที่พบที่ตัวของนางสาว ข.ว่าจะใช่ของนาย ก.หรือไม่ซึ่งไม่มี พยานหลักฐานอย่างอื่นนอกจากถ้อยคำและสิ่งที่ได้จากการตรวจตัวของนางสาว ข.

2) การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคล ต้องไม่ทำให้เกิดความทรมาน แก่ร่างกายของผู้ถูกตรวจ คือ ต้องทำโดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น การเจาะเลือดต้องทำโดยแพทย์ หรือ พยาบาล เท่านั้น และต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมทำให้บุคคลที่ถูกตรวจเจ็บปวดน้อยที่สุด

3) ต้องทำตามลำดับขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ ตามพระราชบัญญัติจราจร ทางบกพ.ศ. 2522 วิธีการทดสอบต้องเริ่มจาก การตรวจวัดลมหายใจด้วยอุปกรณ์การตรวจวัด ซึ่ง ถ้าไม่สามารถใช้วิธีนี้ได้ เช่น บุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บ หรือไม่มีแรงที่จะเป่าอุปกรณ์การตรวจวัด จึงต้องตรวจวัดจากปัสสาวะ หรือ จากเลือด¹²

¹¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1

¹² ดูประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ 16 ตามภาคผนวกท้ายเล่ม หน้า 60

4) เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการลงโทษบุคคล คือ การลงโทษผู้ขับขี่ที่เมาสุราต้องพบว่าปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายของผู้ขับขี่ต้องเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ คือปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดมากกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ จึงถือว่าเป็นผู้ขับขี่ที่เมาสุรา กรณีดังกล่าวต้องได้จากการทดสอบตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์จากร่างกายผู้ขับขี่เท่านั้น ไม่มีวิธีการอื่นที่จะทำให้ได้ปริมาณแอลกอฮอล์มาได้

5) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 และตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จากร่างกายผู้ขับขี่ หรือผู้ต้องหาต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกตรวจก่อน เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ได้ ซึ่งตรงนี้ก็เป็นการควบคุมอำนาจของเจ้าหน้าที่ได้ทางหนึ่ง เพื่อป้องกันการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งถ้าผู้ถูกตรวจไม่ยินยอม เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ได้

2.4 แนวคิดในเรื่องเอกสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

เอกสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (Privilege against self-incrimination)¹³ เป็นเอกสิทธิในการไม่ให้การหากการนั้นจะเป็นผลให้เขาอาจถูกฟ้องเป็นคดีอาญาในอนาคต หรือทำให้เขาถูกลงโทษ หรือถูกริบ เอกสิทธินี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในประเทศต่างๆ โดยมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศต่างๆ เป็นต้น การที่รัฐมีหน้าที่ในการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงจำเป็นต้องมีการหาหรือค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานทั้งปวง ด้วยเหตุนี้จึงเกิดหลักที่ใช้กันเป็นสากลว่า “บุคคลทุกคนมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือในการผดุงความยุติธรรมของประเทศ โดยการเป็นพยานให้แก่รัฐ” ดังนั้นโดยปกติพยานจึงมีหน้าที่ต้องให้การตอบคำถาม และเสนอพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของเขาที่ถูกพาดพิงถึง แต่เพื่อความเป็นธรรมสำหรับพยานจึงมีการให้ความคุ้มครองพยานโดยการมีข้อยกเว้นหรือเอกสิทธิในการไม่ต้องการให้การหากเป็นคำถามที่ในความเห็นของศาลเห็นว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อพยาน

แนวคิดในการให้ความคุ้มครอง ตามเอกสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง มี

¹³ สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์. “เอกสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น. 11.

แนวคิดมาจากเหตุผลหลายประการดังนี้¹⁴

“1. หากไม่มีเอกสิทธิที่จะให้ความคุ้มครองพยานนี้ พยานบางคนจะต้องเผชิญกับทางเลือกระหว่างการถูกลงโทษหากไม่ให้การเนื่องจากโดยปกติพยานมีหน้าที่ต้องให้การ หรือการถูกลงโทษในข้อหาเบิกความเท็จหากเขาให้การเท็จ หรือการถูกลงโทษสำหรับการกระทำความผิดหากเขาให้การตามความเป็นจริง ทางเลือกเหล่านี้พยานย่อมไม่ต้องการที่จะถูกบังคับให้ต้องเลือก ในกรณีนี้การมีเอกสิทธิจึงเป็นการป้องกัน “จิตสำนึกและเกียรติภูมิของมนุษย์”(conscience and dignity of man)

2. เอกสิทธินี้เป็นหลักหนึ่งซึ่งมาจากความคิดว่า พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการพิสูจน์การกระทำผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงเป็นหน้าที่ของพลเมืองในการต้องให้การทุกสิ่งที่เขาทราบ ในเรื่องนี้มีบางคนเห็นว่าเป็นการขยายความเกินไป เพราะเหตุที่เป็นการให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาจนเกินไป และเห็นว่าการบริหารกระบวนการยุติธรรมไม่ใช่การแข่งขันซึ่งผู้ที่ฉลาดกว่าจะเป็นผู้ชนะ แต่เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของความปลอดภัยส่วนรวม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ (R.V. Barnes (1921), 61 D.L.R. 623 at 638) แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้สนับสนุนความคิดในการให้ความคุ้มครองตามเอกสิทธิ โดยเห็นว่ารัฐมีเครื่องมือในการป้องกันประโยชน์ของรัฐดีกว่าผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น จึงควรมีความเชื่อมั่นในเครื่องมือดังกล่าวมากกว่าการบังคับให้บุคคลต้องให้การ เพื่อเป็นประโยชน์แก่รัฐ

3. การให้เอกสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองนี้ เป็นการป้องกันความกลัวของพยานที่จะต้องมาให้การในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความลับของตน ซึ่งอาจทำให้เขาถูกฟ้องเป็นคดีอาญา ดังนั้น จึงเป็นการส่งเสริมให้พยานให้ความร่วมมือในการสอบสวน มิฉะนั้นแล้วหากไม่มีหลักนี้พยานก็จะหลีกเลี่ยงไม่ยอมมาให้การตามที่รู้เห็นเหตุการณ์

4. การมีเอกสิทธินี้ จะช่วยทำให้คำให้การที่พยานให้การมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะพยานไม่ต้องกลัวว่าจะถูกบังคับให้ต้องให้การในเรื่องที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเขาเอง

5. การที่พยานสามารถอ้างความคุ้มครองตามเอกสิทธินี้ จะช่วยทำให้ความเสี่ยงในการเบิกความเท็จน้อยลงเพราะไม่มีเหตุผลที่ทำให้เบิกความเท็จ เป็นผลให้ศาลสามารถเชื่อถือคำให้การของพยานด้วยความไว้วางใจมากขึ้น อย่างไรก็ตามหากคำให้การนั้นมีความจำเป็น

¹⁴ เฟิงอ้าง, น. 12-13.

จริงๆในบางประเทศใช้วิธีการพิเศษ เช่น การอภัยโทษ หรือการให้ความคุ้มกันแก่พยานนั้น เป็นต้น

6. หากพยานมีความประสงค์ที่จะไม่ให้การ เพื่อเป็นการคุ้มครองตนเอง และเขาไม่สามารถที่จะอ้างเอกสิทธิ์นี้ได้ การที่ศาลจะบังคับโดยขัดต่อความต้องการของเขาโดยการลงโทษในข้อหาหมิ่นประมาทศาลนั้น จะเป็นการทำลายความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณา”

ในเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นปฏิบัติต่อตนเองของประเทศไทยนั้น มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234 “พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมอาจทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน”¹⁵

ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแยกการนำตัวอย่างจากร่างกายมาใช้เพื่อหาพยานหลักฐานออกจากขอบเขตของสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิบัติต่อตนเอง ในคดี R.V.Smit (1985) Crim L.R.590 ศาลอุทธรณ์ปฏิเสธที่จะขยายสิทธิไปถึงสิทธิที่จะร่วมมือกับตำรวจโดยให้ตัวอย่างจากร่างกาย การบังคับเอาตัวอย่างจากร่างกายจึงสามารถกระทำได้โดยถือว่าไม่อยู่ในขอบเขตที่จะได้รับความคุ้มครองตามสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิบัติต่อตนเอง และสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา ในสหรัฐอเมริกาที่ศาลตัดสินว่าไม่อยู่ในขอบเขตของเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นปฏิบัติต่อตนเองเช่น ตัวอย่างเลือดเพื่อตรวจสอบการขับขณะมึนเมา (Schemerber V. California, 384 U.S.757(1965) การบันทึกเสียง (United States V. Dionisio, 410 U.S.(1973) หรือตัวอย่างลายมือ (United States V. Mara, 410 U.S. 1a (1973) เป็นต้น จะเห็นได้ว่า พยานวัตถุหรือร่างกายมนุษย์ไม่อยู่ในขอบเขตของเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นปฏิบัติต่อตนเองเพราะไม่มีคำถามในการบังคับการติดต่อหรือบังคับคำให้การ แม้ว่าการทดสอบเลือดจะเป็นปฏิบัติและได้รับโดยการบังคับ (คดี Schemerber V. California) แต่ไม่เกี่ยวกับคำให้การหรือการติดต่อใดๆจึงสามารถทำได้ การที่มีการพิจารณาในเรื่องการนำพยานหลักฐานจากร่างกายว่าอยู่ในขอบเขตการได้รับความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์ เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีการให้ความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์นี้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยด้วย แต่หากเป็นกรณีพยานหลักฐานจากร่างกายนี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่อาจอ้างความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์ได้เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แต่ในกรณีพยานหลักฐานจากร่างกายนี้ไม่นำมาใช้กับพยาน ดังนั้น จึงไม่อาจมีการบังคับเพื่อนำพยานหลักฐานจากร่างกายของพยานเพื่อนำมาใช้

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234.

ต่อพยานในการฟ้องคดีอาญาในภายหลัง¹⁶

จะเห็นได้ว่าเอกสิทธิ์ดังกล่าวเป็นการคุ้มครองพยานในการให้ถ้อยคำเป็นพยานหลักฐาน ไม่ได้คุ้มครองถึงพยานหลักฐานที่ได้จากร่างกายของผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 และการทดสอบผู้จับขังว่าเมาสุราหรือไม่ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา ซึ่งเป็นพยานวัตถุที่มีความชัดเจนให้ผลที่น่านอนเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เป็นพยานที่น่าเชื่อถือสามารถชี้วัดได้ว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดหรือไม่ จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์นี้ การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงสามารถทำได้ แต่ต้องทำภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นจึงรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้

¹⁶ สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13, น. 26.